

1- Üçüncü Söz'ün temsilî hikâyeciği

Üçüncü Söz

بِسْمِ اللّٰهِ الرَّحْمٰنِ الرَّحِیْمِ

يَا أَيُّهَا النَّاسُ اعْبُدُوا

İbadet, ne büyük bir ticaret ve saadet; fisk ve sefahet, ne büyük bir hasaret ve helâket olduğunu anlamak istersen şu temsilî hikâyeciğe bak, dinle:

Bir vakit iki asker, uzak bir şehre gitmek için emir alıyorlar. Beraber giderler, tâ yol ikileşir. Bir adam orada bulunur, onlara der: “Şu sağdaki yol, hiç zararı olmamakla beraber, onda giden yolculardan ondan dokuzu büyük kâr ve rahat görür. Soldaki yol ise menfaati olmamakla beraber, on yolcusundan dokuzu zarar görür. Hem ikisi, kısa ve uzunlukta birdirler. Yalnız bir fark var ki intizamsız, hükûmetsiz olan sol yolun yolcusu çantasız, silahsız gider. Zahirî bir hiffet, yalancı bir rahatlık görür. İntizam-ı askerî altındaki sağ yolun yolcusu ise mugaddi hülâsalardan dolu dört okkalık bir çanta ve her adüvvü alt ve mağlup edecek iki kıyyelik bir mükemmel mîrî silahı taşımaya mecburdur.”

O iki asker, o muarrif adamın sözünü dinledikten sonra şu bahtiyar nefer, sağa gider. Bir batman ağırlığı omuzuna ve beline yükler fakat kalbi ve ruhu, binler batman minnetlerden ve korkulardan kurtulur.

Öteki bedbaht nefer ise askerliği bırakır. Nizama tabi olmak istemez, sola gider. Cismi bir batman ağırlıktan kurtulur fakat kalbi binler batman minnetler altında ve ruhu hadsiz korkular altında ezilir. Hem herkese dilenci hem her şeyden, her hâdiseden titrer bir surette gider. Tâ mahall-i maksuda yetişir. Orada, âsi ve kaçak cezasını görür.

Askerlik nizamını seven, çanta ve silahını muhafaza eden ve sağa giden nefer ise kimseden minnet almayarak, kimseden havf etmeyerek rahat-ı kalp ve vicdan ile gider. Tâ o matlub şehre yetişir. Orada, vazifesini güzelce yapan bir namuslu askere münasip bir mükâfat görür.

Aşağıdaki tabloda, **temsilî hikâyedeki iki yol**; yani **ibadet-itaat yolu** ile **fısk-sefahet yolu**, bütün yönleriyle **kıyaslamalı** olarak gösterilmiştir:

Kıyas Başlığı	Sağ Yol (İbadet - İtaat - Nizam)	Sol Yol (Fısk - Sefahet - Başına Bu yrukluk)
Yolun Mahiyeti	İntizamlı, hükûmetli, askerî disiplin altında	İntizamsız, sahipsiz, başıboş
Zahirî Hâl	Çanta ve silah taşıdığı için zahiren ağır	Yüksüz olduğu için zahiren hafif
Gerçek Yük	Cisimde az bir ağırlık	Kalpte binler batman minnet, ruhta hadsiz korku
Çanta (Teklif)	Mugaddi hülâsalardan dolu - hayatı besler	Yok - zahirî rahat, hakikatte açlık
Silah (İman / İbadet)	Düşmanı mağlup eden, güven veren	Yok - her şeyden korku
Psikolojik Hâl	Kalp ve vicdan rahat	Sürekli endişe, titreme
İnsanlara Karşı Durum	Kimseye minnet etmez	Herkese dilenci olur
Hadiselere Karşı Tavrı	Havfsız, metin, sarsılmaz	Her olaydan korkar
Yolculuk Esnasındaki Netice	Emniyet, huzur, istikrar	Tedirginlik, zillet, karmaşa
Varış Noktasındaki Akıbet	Namuslu asker gibi mükâfat	Âsi ve kaçak cezası
Hakikat Değeri	Zahiren külfet, bâtinen saadet	Zahiren sefa, bâtinen helâket
Net Hüküm	Büyük ticaret ve ebedî kazanç	Büyük hasaret ve felâket

Bu tabloda görünen iki yol, sıradan bir yol ayrımı değildir; hayatın ve âkıbetin özetidir. Çünkü temsil, aklın zorlandığı hakikatleri kalbe yaklaştıran en kuvvetli tercümandır. Temsildeki her unsur—yol, çanta, silah, yük, korku ve emniyet—hayatın bizzat içinde yaşadığımız manaların

sembolüdür.

İşte bu sebeple, temsildeki farklar ne kadar berrak anlaşılırsa, hakikatin hükmü de o kadar sarsıcı ve kesin kavranır. Sağ yolun zahiren külfet, bâtinen saadet; sol yolun ise zahiren sefa, hakikatte helâket olduğu bu kıyasla apaçık ortaya çıkar. Böylece insan, ibadetin ne büyük bir ticaret ve kazanç, fısk ve sefahetin ise ne dehşetli bir hasaret ve felâket olduğunu yalnız bilmekle kalmaz; hisseder, görür ve yaşar gibi idrak eder.

Bu tablo, tercihin sadece bir davranış değil; izzetle saadet veya zilletle helâket arasında yapılan bir seçim olduğunu ilan eder.